

## SPOLUPRÁCE PŘI DOPLŇOVÁNÍ KNIHOVNÍCH FONDŮ V REGIONU

*Ivana Andrllová, Státní vědecká knihovna Plzeň*

Doplňování knihovních fondů je jednou ze základních činností knihovny a akviziční oddělení je branou, kterou do knihovny prochází veškerý knihovní fond. Jeho budování má některá svá specifika. Je finančně nákladné, v nekoordinované podobě vede na malém prostoru regionu k duplicitě fondů, v neposlední řadě je v akvizičních činnostech vykonáváno mnoho rutinní a duplicitní práce.

Tyto skutečnosti donutily knihovny, aby hledaly racionální přístup k doplňování knihovních fondů. Snaha o vyprofilování knihovních fondů na určité úrovni se objevila v 50. a 60. letech ve skandinávských zemích a německých státech. Jejím cílem mělo být shromažďování domácí a zejména zahraniční literatury v maximální úplnosti na daném území.

Tyto poznatky daly pravděpodobně podnět k podobným pokusům i v našem regionu, zejména v jeho centru, v Plzni. Podmínky k tomu měla Plzeň příznivé, v čele stála konzolidovaná státní vědecká knihovna pracující na vysoké odborné úrovni se svým univerzálním fondem a působila zde hustá síť knihoven všech sítí, zastoupených těmi největšími a to Knihovnou PF, Knihovnou LF, Knihovnou VŠSE, technickou knihovnou podniku Škoda, knihovnami krajských institucí, Divadla J.K. Tyla, Západočeské galerie a dalších. Ředitel knihovny jmenoval nákupní komisi, které měla tyto úkoly:

- informovat o přírůstcích domácí i zahraniční literatury
- podávat SVK návrhy na doplňování odborné zahraniční literatury a periodik
- spolurozhodovat o realizaci těchto požadavků

Pracovnice oddělení doplňování koordinovala zařazení jednotlivých titulů s ohledem na obsahovou vyváženost a zastoupení jednotlivých oborů a finanční možnosti knihovny. Koordinovaná spolupráce se odrazila ve vydávaných Přírůstcích zahraniční literatury a Seznamu zahraničních časopisů objednaných na rok...

Velmi příznivě se na doplňování knihovního fondu regionální literatury odrazilo založení RISKU (Regionální informační středisko pro kulturu a umění), kde za spolupráce s kulturními a uměleckými institucemi bylo získáno jednak velké množství faktografických informací o regionálních osobnostech, tak

i bibliografických informací o periodických i neperiodických publikacích a příležitostných tiscích.

Počátkem 80. let byla navázána úzká spolupráce SVK s archivy, muzei a okresními knihovnami regionu při tvorbě ročenky Západočeský kraj v tisku... a tématických bibliografií, např. Průmysl Západočeského kraje, Budování socialistického zemědělství. To byla témata poplatná své době. Prameny byly důsledně excerpovány, byly uváděny veškeré hodnotící přístupy, proto jsou i dnes cenným informačním materiálem a zdrojem informací o pramenech, které mají ve svých fondech nejenom SVK, ale také archivy a muzea v celém regionu.

Po roce 1989 ovlivnily koordinaci a spolupráci v regionu tyto skutečnosti:

#### I. Institucionální změny:

- vzniká Západočeská univerzita v Plzni, čímž k původní pedagogické fakultě, Vysoké škole strojní a elektrotechnické přibyla ekonomický fakulta, právnická fakulta a fakulta aplikovaných věd.

Nově byla zřízena knihovna právnické fakulty

- zanikají ODISy a ZISy v souvislosti s reorganizací a privatizací závodů
- okresní knihovny se v nových podmínkách transformují tak, že se stávají zařízeními městských úřadů, v některých případech byly sloučeny s muzei nebo jinými kulturními zařízeními se značně omezeným počtem pracovníků. Některé neplní okresní působnost, zejména v doplňování a zpracování výměnných fondů pro podřízené knihovny a soustřeďují se na fond vlastní knihovny

II. Nový zákon o neperiodických publikacích, kterým SVK Plzeň zůstává povinný výtisk pouze pro publikace vydané na území bývalého Západočeského kraje

III. Postupné zhoršování ekonomických podmínek pro činnost všech knihoven

IV. Otevření zahraničních trhů pro získávání všech druhů dokumentů

V. Rychlý nástup automatizace ve všech knihovnách umožňuje automatizované zpracování všech druhů dokumentů. Nejednotná státní informační politika umožňuje každé knihovně využívat automatizovaný systém bez ohledu na vzájemnou kompatibilitu s již používanými systémy. Všechny velké knihovny jsou již připojeny na Internet

Spolupráce SVK v Plzni s ostatními knihovnami se rozvíjí v současné době v mnoha podobách:

I. V klasické formě se odvíjí z kontaktů získaných a budovaných desítky let. Díky této spolupráci získává knihovna průběžně informace o regionální literatuře a povinné výtisky periodických i neperiodických publikací, 1x ročně jsou porovnávány přírůstky archivů, muzeí a galerie s regionálními přírůstky SVK.

Ředitelé okresních knihoven byli SVK vyzváni ke spolupráci ve zpracování regionálních periodik a literatury v automatizované podobě.

1. Spolupráci při doplňování tuzemské produkce se Západočeskou univerzitou SVK získává průběžně povinné výtisky vydávaných skript a sborníků a ve 2 exemplářích skripta jako dary.

Nejvíce je v rozhodovací fázi akvizičního procesu v SVK i fakultních knihovnách ZU uplatňována:

- a) vzájemná znalost profilů fondů, oborů
- b) druhy doplňovaných dokumentů
- c) rozsah doplňování (počty exemplářů)
- d) znalost vysokých škol v ČR, podle kterých se vyučuje na ZU
- e) znalost předepsané nebo doporučené literatury
- f) počty studujících na jednotlivých fakultách

Tato hlediska ovlivňují počty doplňovaných exemplářů, preferenci některých oborů a odvětví.

2. Spolupráci a koordinaci v doplňování zahraniční literatury a periodik narušil nedostatek finančních prostředků a jistá živelnost v doplňování bez ohledu na širší souvislosti a ovlivněná nebývalými možnostmi trhu. SVK a ostatní velké knihovny investovaly především do velkých světových enyklopedií. Ve všech knihovnách pociťují nedostatek odborných monografií, ty jsou získávány převážně z darů. Zásadně byl snížen odběr zahraničních časopisů, přesto SVK stále informuje o zahraničních periodikách prostřednictvím databáze „Seznam zahraničních časopisů odebíraných plzeňskými knihovnami v letech 1993–...“ a čtvrtletně vydává pro své partnery a uživatele „Přírůstky zahraniční literatury“, které v současné době informují o získaných darech pro Rakouskou knihovnu a Německou knihovnu Goethe-Institut

## II. Spolupráce s využitím moderních technologií

Nové ekonomické podmínky, kvalitativně vyšší nároky uživatelů na služby, narůstající množství rutinních a duplicitních činností na knihovny v našem regionu vyžadují zpracování komplexního projektu doplňování a využívání knihovnických fondů, jehož součástí by měla být koordinace činností jako vyšší forma spolupráce. Středem projektu by měl být spokojený uživatel, který prostřednictvím jedné knihovny bude mít přístup do všech knihoven regionu. To může umožnit Internet nebo vlastní síť.

Centrem takového projektu by mohla být rada SVK Plzeň, kde jsou zastoupeny největší a nejvýznamější knihovny (Knihovna města Plzně, fakultní knihovny ZU, Knihovna LF, Hlavní technická knihovna Škoda, Knihovna Západočeského muzea). Následně by měly být připojeny knihovny archivů a Západočeské galerie.

Součástí projektu by mělo být:

- vymezení informační gesce knihovny
- profilace fondů podle oborové specializace, druhu dokumentů, jejím cílem by mělo být shromáždění české produkce v maximální úplnosti a specifikace zahraniční literatury
- zhodnocení stavu automatizace v zapojené knihovně (které agendy jsou automatizovány, jaký rozsah fondu je automatizovaně zpracován, jaký program knihovna používá a jeho kompatibilita s dalšími systémy)
- realizace projektu souborného katalogu a postupné zapojování knihoven do sdílené katalogizace přes Internet nebo v rámci vlastní sítě
- důsledné využívání souborného katalogu pro akviziční práci